

ÚHEL POHLEDU

Matky mají své jisté, píše autor. Ve více než 80 procentech případů přítkly soudy předloni nezletilé děti do péče matek.

ILUSTRAČNÍ FOTO SHUTTERSTOCK

Mizerové, nebo andělé?

U rozvrácených rodin má stát vynucovat nejen alimenty, ale i větší zodpovědnost matek

V úvodním článku pátečních Lidových novin se kolegyně Michaela Těšínská věnuje problematice vymáhání dlužného výživného (alimentů) a legislativní přípravě tzv. zálohovaného výživného. Na základě údajů poskytnutých Asociací neúplných rodin mj. dovozuje, že „každé desáté výživné nedosáhne ani tisíce korun“, kterážto tvrzení se dokonce octlo v titulku. Základní sdělení – totiž že velmi mnoho povinných (tedy soudem určených plátců výživného) se této povinnosti všelijakými klíčkami vyhýbá a co s tím – stojí z velké části na výpovědi jedné klientky označené jako „Monika z Berouna“ a údajů Asociace neúplných rodin.

Nabízím jiný pohled. Takový, který zohlední povinnosti (platit alimenty), ale i práva (stýkat se se svými dětmi). A hlavně pohled postavený na hodnověrných statistických údajích.

Nejprve k těm datům. V článku se uvádí, že „průměrná výše soudem určeného výživného je 2000 korun“. Podprahové sdělení zní „chudáci matky, z toho přece nejde dítě uživit“. Problém je v tom, že jde o nepravdivý údaj: výroční zpráva ministerstva spravedlnosti (poslední dostupná data jsou za rok 2017) totiž říká, že tato cifra dělá 2510 korun, a – pozor – v případě mužů je to 3020, u žen 1492 korun.

Pro zastánce genderové spravedlnosti by měl být zajímavý poměr mezi dvěma posledně uvedenými čísly, obávám se však, že feministické spolky nebudou mít velký motiv jej tematizovat. Jinak řečeno, opatrovnické soudy (předsedané z drtivé většiny ženami-soudkyněmi) jsou k těm nečetným ženám-plátcům alimentů výrazně shovívavější, a to i při zohlednění průměrných, o něco nižších příjmů žen. Proč asi?

Alimenty se vymáhají, odpovědnost nikoli

Snad nejzávažnější ale je, že z článku nepřímo vyplývá, že nemalá část rozvedených otců jsou nezodpovědní mizerové, kterým je líto utratit korunu na svoje matkou vychovávané děti, ač se sami topí v penězích. Uváděných 120 000 dlužníků alimentů je přece impozantní číslo!

Ano, takoví se jistě také najdou a jich se nikdo soudný zastávat nebude. Pak ale mezi námi chodí velmi mnoho takových otců, kteří alimenty platí a i po rozvodu se se svými dětmi snaží pravidelně stýkat, leč matky setrvale dělají první poslední pro to, aby styk dětí s otcem překazily. Manipulace je zlá čarodějka a zejména u menších dětí v rukou nezodpovědných matek velmi mocná, byť špinavá zbraň.

Tím se dostávám k váhám povinnosti vs. odpovědnosti. Takový rozvedený otec, který i přes veškerou snahu své dítě dlou-

VÍT ŠTĚPÁNEK
redaktor LN

Mezi námi chodí velmi mnoho takových otců, kteří alimenty platí a i po rozvodu se se svými dětmi snaží pravidelně stýkat, leč matky setrvale dělají první poslední pro to, aby styk dětí s otcem překazily

”

hé měsíce či dokonce roky nemůže kvůli obstrukcím matky vidět, má totiž stále povinnost alimenty platit. Matka ovšem nemá odpovědnost žádnou: maření styku, když se dělá „chytře“, nelze prakticky prokázat a pokuty za takové chování se v podstatě neudělují.

Zkoušel se někdo zamyslet nad tím, kterých je víc: matek ve (finanční) nouzi kvůli nezaplaceným alimentům, nebo otců v (citové a často ovšem též finanční) nouzi kvůli tomu, že dlouhodobě nemohou vidět své děti a přitom je drtí vysoké alimenty? Jak je to s těmi anděly a nezodpovědnými mizery?

Jak to, že ministerstva připravují zásadní zpřísnění vůči neplatícím alimentům (tedy v drtivé většině vůči otcům), ale absolutní tolerance vůči matkám, které klidně i několik let beztrestně brání ve styku s dětmi, až se tyto otcí zcela odcizí, zůstává?

Na problém upozorňuje i Valentin Papazian, předseda občanského sdružení Unie otců – otcové za práva dětí. „V Česku se často alimenty stanovují tak, že mnozí otcové rychle skončí v exekucích nebo ve vězení – zda takovému rodiči zbudou po odečtení alimentů nějaké prostředky na živobytí, to nikoho nezajímá,“ říká Papazian a argumentuje praxí v Německu, kde rodiči musí zůstat po odečtu alimentů částka nejméně 1000 eur.

Podle Papaziana panuje u alimentů velká diskriminace otců a zmiňuje i další problematický aspekt, totiž povinnost platit alimenty i v době, kdy děti jsou již dospělé. „Považujeme za protíústavní, aby jeden dospělý svěprávný občan byl nucen pod hrozbou výrazných sankcí žít jiného dospělého svěprávného občana, který

mu často dokonce neprojevuje ani elementární lidskou slušnost... Když potomek je plnoletý, může volit a je trestně odpovědný, jistě se může též sám žít,“ argumentuje Papazian a dodává, že Unie otců se zálohovaným výživným nesouhlasí: „Neřeší to vůbec nic.“

Jsou otcové šestnáctkrát horší?

Ze statistiky ministerstva spravedlnosti vyplývá, že v roce 2017 ze všech ukončených opatrovnických sporů soudy přítkly nezletilé děti ve více než 80 procentech případů do péče matek, ve 12 procentech do péče obou rodičů (střídavě či společná péče) a jen v pěti procentech do péče otců. Plátců alimentů jsou tedy v drtivé většině otcové a genderová stránka problému je nabíledni.

Když tedy dojde ke „tvrdému“ sporu o děti, matky mají své jisté (až na případy prokazaného alkoholismu, toxikomanie apod.) a otcové jsou prakticky bez šance. Poměr 80/5 je drtivý: chce snad někdo přitvrdit, že otcové jsou 16krát horší rodiče než matky? Ženy tu získávají, jako „zadní vrátka“, již od počátku manželství vynikající vydráčený potenciál.

Řešení je přitom jednoduché a funguje v řadě vyspělých západních zemí. Totiž u soudu, pokud k němu vůbec dojde, aplikovat ze zákona jako základní možnost střídavou péči (máme přece rovnoprávnost...) a o výlučné péči a alimentech se bavit teprve poté, když už není jiné řešení. Například když jeden z rodičů rodinu opustí, oddá se alkoholu či drogám a podobně. Rozhodně ale ne v případě, kdy se oba rodiče i po rozvodu chtějí a mohou o děti starat. Jde přitom o společensky mnohem závažnější problém než například mediálně tak často probíraná práva homosexuálů. Vždyť martyriem opatrovnických soudů každým rokem procházejí tisíce a tisíce otců, kteří se sice o své děti dále chtějí starat, ale na konci obdrží rozsudek, na jehož základě o své děti de facto přicházejí (nejběžněji stanovovaným styk 1x za čtrnáct dní je něco jako vzdálený strýček ze Slovenska) a zůstává jim jen povinnost platit nemalé peníze, nad nimiž nemají vůbec žádnou kontrolu. Jakou výbavu do života si asi takové děti odnášejí?

Ve chvíli, kdy by se praxe opatrovnických soudů přiblížila genderové spravedlnosti, rozvodů i sporů o alimenty by nepochybně dramaticky ubylo. Vypočítavým matkám by se to už prostě finančně nevyplácelo. Nikoli náhodou dnes zhruba 75 procent návrhů na rozvod a související opatrovnické řízení podávají ženy.

Není nakonec hlavní problém v tom, že feministické organizace, které „pomáhají samoživitelkám“, nechtějí přijít o smysl své existence?

DISKUSE

Ministerstvo škrtá dávky i lidi

Představa exministryně Němcové, že se všem seberou dávky a pak se vyhodí na ulici, to opravdu nejde,“ řekla v rozhovoru před necelým rokem (tehdy novopečaná) ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová. Po roce ale Maláčová otáčí a sama nachystala bezprecedentní škrtky v dávkách na bydlení, které během tří let od nástupu účinnosti nové legislativy ohrozí ztrátou bydlení až desítky tisíc domácností.

Návrh spočívá ve zrušení dosavadních dvou dávek na bydlení (doplátku pro lidi v hmotné nouzi a příspěvku pro ostatní, jejichž příjmy nestačí na úhradu bydlení) a jejich nahrazení jedinou dávkou – přídatkem na bydlení. Ve skutečnosti ale jde o škrtnutí doplátku. Už nebude dostupný nejen pro šest tisíc domácností včetně tří tisíc dětí na ubytovnách, ale i pro stovky lidí v rekreačních objektech, kteří vypadli z trhu a na „standardní“ bydlení nemají. Nikdo neví, kolik tisíc či desítek tisíc lidí ze současných příjemců doplátku na novou dávku nedosáhne proto, že jejich byt nevyhoví novému standardu kvality bytu, jehož definice zatím není známa.

Podle ministerstva se přídatkem na bydlení řeší problém zastaralých kolaudací v některých domech a bytech. A prý také byznys s chudobou na ubytovnách. Ne, neřeší. Pokud – jak praví důvodová zpráva návrhu – si tito lidé sami do třech let nenajdou standardní bydlení, což se jim zejména kvůli exekucím a trvalé chudobě prostě nedaří, pak změny dopadnou především na ně, a teprve v druhém řádu na ubytovatele.

Ministryně ukazuje, kam až může dojít nezodpovědnost vlády. Obě současné dávky na bydlení jsou jediným pilířem podpory bydlení v Česku. Jeho demontáž nereflektuje skutečnou situaci lidí, kteří by jistě raději bydleli v dobrých bytech, ale prostě nemohou – hlavně proto, že ani na trhu, ani v obecních bytech pro ně není místo. To je mj. důsledek téměř kompletní privatizace bytového fondu, ale také neochoty mnoha obcí řešit bydlení svých občanů. Jinými slovy – stát může začít regulovat kvalitu bydlení lidí skrze dávky, až pro ně bude v bydlení existovat alternativa. A ta nyní – mj. proto, že vlády v řadě za sebou odmítají přijmout zákon o sociálním/dostupném bydlení, neexistuje.

Ministerstvo se na příjemce obou současných dávek, tj. asi 210 tisíc domácností, chystá s novou dávkou přehodit další balvan, a sice neschopnost Úřadu práce průběžně kontrolovat, zda a v jakém objemu jsou dávky „zneužívány“. Aby mohl být přídatěk na bydlení vyplacen, musí u všech příjemců doma proběhnout úřední kontrola. Jak to Úřad práce udělá, když ani v současné době nemá kapacity na pravidelná šetření u doplátku na bydlení? Hrozí přehlčení pracovišť a zpoždění výplaty dávky.

Konstrukce nové dávky předjímá, že lidé dávky masivně zneužívají, aniž by to ministerstvo jakkoliv prokázalo funkční analýzou. Zavádí kvůli tomu novinky v prokazování soužití v jedné domácnosti, přičemž některé z nich uškodí těm, kteří dávku na bydlení poctivě využívají k jejímu účelu (což je většina příjemců). Nejaburdnější působí zapojení osob, ke kterým má žadatel vyživovací povinnost, do okruhu společně posuzovaných osob (třeba zletilé dítě nebo senior), i když bydlí jinde. To povede ke snižování nebo nepřiznání dávky domácnostem, které se bez ní prokazatelně neobejdou.

Čist návrh zavedení nové dávky přídatku na bydlení je jako čist seznam podezření, že ti, kdo si o ni žádají, chtějí stát podváďat a dávkou se nepřiměřeně obohatit. Vytrácí se účel – pomoci lidem stabilizovat bydlení. Moderní stát neuvažuje takto zpátečnický, ale přemýšlí, jak lidem (a hlavně dětem) pomoci. Kromě zmiňovaného zákona o sociálním bydlení by tu měla být skutečná novela insolvenčního zákona, která umožní lidem se oddlužit, ale také dostupná sociální práce a sociální služby. To ale nejsou priority současné vlády.

Návrh je zatím stále za zdmi ministerstva, ale už má podobu paragrafovaného znění pro vládu. To je samo o sobě porušení legislativních pravidel vlády, podle kterých musí být u nové normy nejprve zpracován věcný záměr, na kterém by se zpravidla měli podílet odborníci a praktici z terénu. Ti jsou nyní bezprecedentním postupem ministerstva zaskočeni, stejně jako obce, ve kterých žijí lidé, kteří o dávky přijdou. Ministerstvo v únoru a březnu uspořádalo dva kulaté stoly k revizi dávek na bydlení, na kterých deklarovalo, že dávky se slučovat nebudou. Pak se na tři měsíce odmlčelo. Až do minulého týdne. A za týden už může být hotovo. Takto se sociální politika nedělá!

DOPISY REDAKCI

Neslušný člověk

Ad LN 11. 6.: Klausův plán: rušit úřady i daně
Nevím, jestli to nepreháním s požadavky na slušnost, ale když jsem viděl při prezidentské volbě reakci pana Václava Klause mladšího na pokus Karla Schwarzenberga zpívat se svým týmem českou hymnu, okamžitě jsem ho zařadil mezi neslušné lidi. Může takový člověk být zárukou slušné strany?
Šebestian Šulc, Most

Názory v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce